

Η έξωση των Αρμενίων το 1964

Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός / Ιστορία, Αρχαιολογία, Παλαιογραφία, Στρατιωτικά & Εθνικά θέματα

Η «αρμενική λεπτομέρεια» αποτελεί την αχίλλειο πτέρνα του τουρκικού αφηγήματος για την Κύπρο, διότι ξεσκεπάζει την ανειλικρίνεια, φανερώνοντας πως ο πραγματικός σκοπός της Τουρκανταρσίας ήταν η στρατηγική της διχοτόμησης: Αν «αμύνονταν» έναντι των Ελλήνων, τότε γιατί επιτέθηκαν κατά των ουδέτερων Αρμενίων;

Ο «Αρμενομαχαλλάς» της Λευκωσίας ήταν από τους πρώτους στόχους της ΤΜΤ κατά την «Τουρκανταρσία», δηλαδή την πρώτη ένοπλη προσπάθεια επιβολής διχοτόμησης. Αυτό είναι ένα από τα λιγότερο γνωστά συμβάντα της κρίσιμης περιόδου 1963-64. Με βίαιες απειλές, οι Αρμένιοι της Κύπρου, η πιο αρχαία εθνότητα μετά τους Έλληνες στο νησί, εξωθήθηκαν να εγκαταλείψουν την αιωνόβια συνοικία τους στην εντός των τειχών πρωτεύουσα. Οι Αρμένιοι αποτελούσαν ένα μεγάλο μέρος των «τουρκόπληκτων» που θυματοποιήθηκαν κατά τα γεγονότα εκείνα και αναγκάστηκαν να προσφυγοποιηθούν (πολλοί από αυτούς πρόσφυγες από την Γενοκτονία), για μια ακόμη φορά, δημιουργώντας ξανά τη ζωή τους σε άλλη περιοχή της Λευκωσίας.

Η «ελληνοαρμενική συνωμοσία»

Όπως κάθε χρόνο, έτσι και φέτος, κατά την επέτειο έναρξης των γεγονότων, τα «Ματωμένα Χριστούγεννα» του Δεκεμβρίου του 1963, αναζωπυρώθηκε η τουρκική προπαγάνδα. Από τότε μέχρι σήμερα, το κεντρικό συμβάν που εργαλειοποιείται ακούραστα είναι η «σφαγή της μπανιέρας», ένα συμβάν για το οποίο τόσο ο Κώστας Γεννάρης, όσο και ο Şener Levent, έχουν παρουσιάσει στοιχεία που ανατρέπουν το καθιερωμένο αφήγημα. Κατά τα φαινόμενα, είναι ο ίδιος ο πατέρας και σύζυγος, ιατρός και αξιωματικός του τουρκικού στρατού, που δολοφόνησε τη σύζυγο και τα παιδιά του σε κατάσταση αμόκ, αλλά η σκηνοθεσία και παρουσίαση του συμβάντος έγινε με τέτοιο τρόπο, που να παραπέμπει σε Έλληνες. Μια

άγνωστη λεπτομέρεια, που εντοπίζεται σε τουρκοκυπριακά βιβλία, αναφέρει πως ένας τουρκόφωνος Αρμένιος, ο οποίος υποδύοταν τον Τουρκοκύπριο, πληροφόρησε και καθοδήγησε πάνω από εκατό Ελλαδίτες στρατιωτικούς και Κύπριους παραστρατιωτικούς από τους Μύλους Σεβέρη να εισέλθουν στην περιοχή, όπου και διενέργησαν τη σφαγή.

Η έξωση από τον Αρμενομαχαλλά δικαιολογήθηκε με την κατηγορία πως υπήρχε αντιτουρκική συνεργασία Ελλήνων και Αρμενίων. Πολλές απαγωγές και κακοποιήσεις Αρμενίων έγιναν με αυτήν την κατηγορία, όπως, για παράδειγμα, εκ των υπευθύνων του υποδηματοποιείου «Άλφα» στην οδό Βικτωρίας και των κληρικών της αρμενικής εκκλησίας. Σε δελτία του Γραφείου Δημοσίων Πληροφοριών στα τέλη Ιανουαρίου 1964 εντοπίζουμε αναφορές σε «ελληνο-αρμενική συνωμοσία», στην οποία οι Αρμένιοι απάντησαν πως «υπάρχει μόνο στη φαντασία των Τούρκων προπαγανδιστών».

Έξωση από τον Αρμενομαχαλλά

Η αρμενική συνοικία, στα δυτικά της εντός των τειχών Λευκωσίας, με τις γνωστές οδούς Βικτωρίας, Τανζιμάτ και Μαχμούτ Πασιά, ήταν από τις πρώτες που καταλήφθηκαν από τους Τουρκοκύπριους αποσχιστές. Εκεί υπήρχε η Αρμενική Μητρόπολη, η Εκκλησία της Παρθένου Μαρίας, το Σχολείο Μελικιάν-Ουζουνιάν, το Πτωχοκομείο και σύλλογοι όπως η Αρμενική Λέσχη, η AGBU και η ΑΥΜΑ. Το μνημείο για την Αρμενική Γενοκτονία, που υπήρχε στο προαύλιο της εκκλησίας από το 1932, από τα παλαιότερα στον κόσμο, μετατράπηκε προκλητικά σε μνημείο για τον Μουσταφά Κεμάλ Ατατούρκ. Σημειώνεται πως επίσης κατελήφθη η εκκλησία της Παναγίας του Καντσβώρ στην Αμμόχωστο.

Η έξωση έγινε με την άσκηση έντονης πίεσης, δυναμικής ένοπλης κατάληψης ακίνητης περιουσίας και άσκησης βίας, κυρίως απαγωγές και ξυλοδαρμούς. Κεντρικό ρόλο φαίνεται να έπαιξε ομάδα Τουρκοκυπρίων στασιαστών αστυνομικών και χωροφυλάκων, μνημένων στην συνωμοσία. Άλλωστε, δίκτυο της ΤΜΤ, η «ΤΜΡΤ», δρούσε εντός των Σωμάτων Ασφαλείας.

Τον Ιανουάριο του 1964 εντείνονται οι πιέσεις για έξοδο και την 3η Μαρτίου έρχεται το τουρκοκυπριακό τελεσίγραφο για τους εναπομείναντες: Έχετε τρεις ώρες να φύγετε, αλλιώς μετά κανείς δεν θα εγγυηθεί την ασφάλειά σας. Όλη την περίοδο Δεκεμβρίου-Μαρτίου τα σπίτια τους καταλήφθηκαν προκλητικά από Τουρκοκύπριους και οι ανθούσες επιχειρήσεις τους στο Παλιό Γυναϊκοπάζαρο λαφυραγωγήθηκαν, όπως αναφέρουν πολλές συγκλονιστικές μαρτυρίες. Υπολογίζεται πως περίπου 230 με 270 οικογένειες κατέστησαν «τουρκόπληκτες», καταφεύγοντας στον υπό κυβερνητικό έλεγχο τομέα της Λευκωσίας. Πολλοί

Αρμένιοι αναγκάστηκαν να μεταναστεύσουν σε Βρετανία, Καναδά, Αυστραλία, ΗΠΑ και σοβιετική Αρμενία.

Αξίζει να καταγράψουμε μια ενδιαφέρουσα φήμη, η οποία κυκλοφορεί και που «εξηγεί» γιατί υπάρχει μια «παράκαμψη» στη διαχωριστική γραμμή από το άγαλμα Μάρκου Δράκου και επί της οδού Πάφου. Η φημολογία λέει πως η φραγκισκανική λατινική εκκλησία του Τιμίου Σταυρού «γλίτωσε», παραμένοντας μέσα στη Νεκρή Ζώνη μετά τη χάραξη της Πράσινης Γραμμής, διότι παρενέβη ο Πάπας της Ρώμης υπέρ των Κυπρίων Λατίνων Καθολικών. Οι Κύπριοι Αρμένιοι, δυστυχώς, δεν είχαν το ίδιο ισχυρό «μέσο», οπότε η δική τους εκκλησία προσαρτήθηκε στον τουρκοκυπριακό θύλακα. Να σημειώσουμε πως η εν λόγω καθολική εκκλησία είναι, από το 1973 που συνήφθησαν διπλωματικές σχέσεις, η Πρεσβεία του Παπικού Έξαρχου ή Νούντσιου, δηλαδή του πρεσβευτή του Βατικανού στην Κύπρο.

Τουρκική «κοινότητα», αρμενική «μειονότητα»

Πόσοι Κύπριοι Έλληνες έχουν άραγε αναρωτηθεί, γιατί στο Σύνταγμα του 1960 οι Τούρκοι, από μειονότητα, αναβαθμίστηκαν σε «κοινότητα», αλλά οι Αρμένιοι, οι Μαρωνίτες και οι Λατίνοι Καθολικοί υποβαθμίστηκαν σε «θρησκευτικές ομάδες»; Την απάντηση μάς την δίνει ο Βρετανός Αναπληρωτής Υπουργός Αποικιών, Julian Amery, σε μια ομιλία του στη Βουλή στις 14 Ιουλίου 1960: «Η βάση της Συμφωνίας της Ζυρίχης είναι πως υπάρχουν μόνο δύο κοινότητες στην Κύπρο. Η έντονη θέση που υπάρχει, ιδιαίτερα από την τουρκική κοινότητα, είναι πως δεν υπάρχουν άλλες κοινότητες, αλλά μόνο θρησκευτικές ομάδες». Με αυτόν τον τρόπο, οι Τούρκοι εξισώθηκαν με τους Έλληνες, υποβαθμίζοντας την πλειοψηφία σε κοινότητα και υποσκάπτοντας την έννοια του ενιαίου, κυπριακού λαού. Οι Αρμένιοι, όπως και οι Μαρωνίτες και οι Λατίνοι, με δημοψηφίσματα θα επιλέξουν να ενταχθούν στην ελληνική κοινότητα, για προφανείς λόγους. Έτσι, κατοχυρώθηκε στο Σύνταγμα η διαίρεση, πάνω στην οποία οι Τούρκοι θα κτίσουν τα επόμενα χρόνια την προϋπάρχουσα στρατηγική και για εδαφική διχοτόμηση, μέσα από τη βία, την προπαγάνδα και τη δημογραφική μηχανική μετακίνησης πληθυσμών.

Γιατί η «αρμενική λεπτομέρεια» σπάει το τουρκικό αφήγημα;

Από τον Αύγουστο του 1955, μεσούσης της Τριμερούς Διάσκεψης για το Κυπριακό και με καταλύτη τη βόμβα-προβοκάτσια στο τουρκικό Προξενείο Θεσσαλονίκης, η τουρκοκυπριακή ηγεσία διακινεί «fake news» ότι δήθεν οι Έλληνες ήθελαν να τους «σφάξουν». Το ψέμα το διέδωσε ο Τουρκοκύπριος ηγέτης Δρ Fazıl Kısık και το υιοθέτησε ο Τούρκος Πρωθυπουργός Adnan Menderes και ο τουρκικός Τύπος, αφιονίζοντας κιόλας τους τουρκικούς όχλους κατά τα Σεπτεμβριανά πογκρόμ. Αυτή η ατιμία αποτέλεσε το «θεμελιώδες ψεύδος» του Κυπριακού Ζητήματος,

αφού, έκτοτε, η ελληνική πλειοψηφία της Κύπρου κατηγορείται ότι θέλει να «σφάξει» ή να «γενοκτονήσει» την «ταλαιπωρημένη» τουρκοκυπριακή μειοψηφία. Το αφήγημα αυτό αναπροσαρμόστηκε και το 1958 και το 1963-64 και, βέβαια, το 1974, ενώ παραλλαγή του χρησιμοποιείται και σήμερα για άντληση ελληνικών υποχωρήσεων στην τράπεζα των διαπραγματεύσεων.

Η «αρμένικη λεπτομέρεια» του 1964 είναι η καρφίτσα που σπάει το, γεμάτο με αέρα ψεύδους, μπαλόνι της τουρκικής προπαγάνδας, διότι ξεσκεπάζει το αφήγημα της δήθεν καταδιωκόμενης τουρκοκυπριακής μειονότητας. Ο λόγος απλός: Πώς γίνεται, μειονότητα, που απειλείται με «γενοκτονία» και «σφαγή» από την πλειοψηφία, μέσα στις πρώτες της πράξεις, δήθεν, άμυνας, να επιτίθεται η ίδια σε μιαν άλλη, μικρότερη μειονότητα, που δεν ήταν καν μέρος της σύγκρουσης;

Η απάντηση εξίσου απλή: Ο Αρμενομαχαλλάς αποτελούσε στρατηγικό στόχο για οριζόντια διχοτόμηση της Λευκωσίας και ενσωμάτωσή του στον τουρκοκυπριακό θύλακα. Όπως χαρακτηριστικά είπε ένας Αρμένιος: «Οι Αρμένιοι ήταν ουδέτεροι, και τον καιρό των φασαριών εγώ φώναξα ότι οι Αρμένιοι είναι ουδέτεροι, να μην μας πειράξετε. Κοίταξε να δεις, η ΤΜΤ, οι Γκρίζοι Λύκοι, έχουν το σκεπτικό πως κι εμείς είμαστε γκιαούρηδες. Όταν ξεκίνησαν οι ταραχές, το πρώτο πράγμα που σου χτυπά στο μάτι είναι ο γκιαούρης και θες να τον διώξεις. Εθέλαν τον τόπο μας δικόν τους, μπορεί να είχαν και βλέψεις πας στις περιουσίες». Συνεπώς, δεν θα ήταν ανεκτό να υπάρχει ένας χριστιανικός πληθυσμός, έστω και μειονότητα, μέσα στον θύλακα που δημιουργείτο, στο πλαίσιο της «κατά στάδια διχοτόμησης από τα κάτω».

Στρατηγικοί στόχοι και αρμενοφοβία

Η θυματοποίηση των Αρμενίων κατά τα γεγονότα του Ιανουαρίου του 1964 δεν είναι κάτι το πρωτόγνωρο, εξ ου η στοχοποίηση και των Αρμενίων από τους Τούρκους όταν στοχοποιούνταν Έλληνες, αλλά και το αντίστροφο, όπως, για παράδειγμα, κατά την Γενοκτονία των Αρμενίων. Τη μαρτυρική 9ην Ιουλίου του 1821, μαζί με τον Αρχιεπίσκοπο Κυπριανό, τον ελληνορθόδοξο κλήρο και τους Ρωμιούς προύχοντες, μαρτύρησε και ο Αρμένιος ιερέας της Λευκωσίας, ντερ Πέτρος. Εξάλλου, στοχοποίηση των Αρμενίων (και των Εβραίων) έγινε και με τα Σεπτεμβριανά πογκρόμ του 1955 στην Κωνσταντινούπολη.

Ακόμα και με τις πρόσφατες εξελίξεις στην Ανατολική Μεσόγειο, ο Recep Tayyip Erdoğan στις 30/01/2020, σε εκδήλωση για τα βραβεία των τουρκικών ΜΜΕ, αναφέρθηκε σε «ελληνοκυπριακά και αρμενικά λόμπι» που προσπαθούν να στρέψουν τη διεθνή κοινή γνώμη κατά της Τουρκίας.

Σε πολλές μελέτες, που έχουν γίνει για τον ρατσισμό στην Τουρκία, οι εθνότητες που θυματοποιούνται από τη ρητορική και τις πράξεις μίσους είναι σταθερά οι Αρμένιοι, οι Έλληνες και οι Εβραίοι, με τους πρώτους να θεωρούνται οι πιο μεγάλοι εχθροί.

Η «αρμενική λεπτομέρεια» αποτελεί την αχίλλειο πτέρνα του τουρκικού αφηγήματος για την Κύπρο, διότι ξεσκεπάζει την ανειλικρίνεια, φανερώνοντας πως ο πραγματικός σκοπός της Τουρκανταρσίας ήταν η στρατηγική της διχοτόμησης: Αν «αμύνονταν» έναντι των Ελλήνων, τότε γιατί επιτέθηκαν κατά των ουδέτερων Αρμενίων;

Πηγή: simerini.sigmalive.com